



een uitgave van de
**Stichting voor Toepassing
van de
STIP Individual Psychologie**



**ALFRED
ADLER**

*speciaal herdenkingsnummer (dubbelnummer)

INDIVIDUAL-PSYCHOLOGISCHE TECHNIEKEN

OPVOEDING EN ZELFOPVOEDING

**3^e jaargang
nr. 5&6 *
november 1977**

dit blad verschijnt 5&6 maal per jaar

Doelstelling STIP

Dit blad wordt u aangeboden door de Stichting voor Toepassing van de Individual-Psychologie, S.T.I.P. De S.T.I.P. (voorheen Werkgemeenschap Ouders) is een volkomen onafhankelijke organisatie van leken en enthousiaste vrijwilligers, die de ideeën uit de leer van Alfred Adler (weer) bekendheid wil geven en hulp wil bieden bij de praktische toepassing met de opvoeding van de kinderen, op de school, in het bedrijf, bij de begeleiding van mensen, in het huwelijk etc. De Stichting wil hiermee een bijdrage leveren aan een gemeenschappelijk doel n.l. het bevorderen van de intermenselijke betrekkingen in- en tussen alle gelederen van de maatschappij o.a. door het verkrijgen van meer inzicht in de motieven van het eigen gedrag en dat van anderen, hetgeen de waardering van zichzelf en de ander ten goede komt.

Werkwijze STIP

De Stichting geeft dit tweemaandelijks blad uit.
De Stichting verzorgt vertalingen van buitenlandse I.P. boeken en tijdschriftartikelen.
De Stichting geeft brochure's uit over I.P. en opvoeding.
De Stichting organiseert regelmatig lezingen en werkweekenden die voor iedereen toegankelijk zijn.

Door bemiddeling van de Stichting zijn recentelijk door uitgeverij Contact te Amsterdam de volgende boeken uitgegeven:

- R.Dreikurs : Kinderen dagen ons uit.
R.Dreikurs : Ouders en Kinderen, en E. Blumenthal : vrienden of vijanden ?



Adressen, en meer informatie over de Stichting vindt u op de laatste bladzijde.



Bijdragen

Het werk van de Stichting is alleen mogelijk dank zij het werk dat door enige vrijwilligers kosteloos in hun vrije tijd wordt verricht.

Als U op enige wijze aan de doelstelling van de Stichting kunt bijdragen, neem dan contact met ons op, b.v. d.m.v. de bijgevoegde antwoordkaart.

Financieel is het werk alleen mogelijk door geldelijke bijdragen van belangstellenden. U kunt het werk steunen door een bijdrage van f 25,- of meer per jaar over te maken op

gironr. 31.01.100 t.n.v.
S.T.I.P. Arnhem of op rek. nr.
36.97.63.009 van de
RABO bank Westervoort, t.g.v.
S.T.I.P.

Graag vermelden: Bijdrage 1978

U ontvangt dan gratis dit tweemaandelijks blad "Opvoeding en Zelfopvoeding".

Gespreksgroepen

In de toekomst wil de Stichting graag op landelijke schaal adviseren bij het opzetten en leiden van gespreksgroepen van geïnteresseerde leken en andere belangstellenden. Voorbeeld daarbij is het werk van de Amerikaanse psychiater Rudolf Dreikurs, een leerling en naaste medewerker van Adler. Aan de hand van boeken (zie hiervoor de STIP boekenlijst elders in dit nummer) bespreken ouders, leerkrachten, beroepsbegeleiders etc. in 10 wekelijkse bijeenkomsten de mogelijkheden en moeilijkheden die zich voordoen bij het in praktijk brengen van de I.P. principes. Een studiegroep bestaat uit hoogstens 12 personen, waarvan één als gespreksleid(st)er fungeert. Bij de Stichting zijn schriftelijke handleidingen voor het opzetten en leiden van een studiegroep beschikbaar, maar er zijn (nog) niet voldoende vrijwilligers beschikbaar om het op grote schaal te verwezenlijken.

Als u wilt deelnemen aan zo'n gespreksgroep, of mee wil werken aan de oprichting daarvan, dan kunt u dit kenbaar maken door gebruik te maken van de antwoordkaart elders in dit blad.

Werken van en over Alfred Adler

ZIE VOOR ANDERE
Individual-
psychologische
uitgaven
Z.O.Z. !

Duitse pocket-edities

*goedkoop en
eenvoudig verkrijgbaar
via bestelkaart.*

Auteur:	Titel:	Uitgave:
*Josef Rattner	"Alfred Adler"	Rororo-Taschenbuch Nr. 189 DM. 5,80
*Alfred Adler	"Studie über die Minderwertigkeit von Organen."	Fischer-Taschenbuch Nr. 6349 DM. 3,80
*Alfred Adler	"Menschenkenntnis"	Fischer-Taschenbuch Nr. 6080 DM. 4,80
*Alfred Adler	"Ueber den nervösen Charakter." Grundzüge einer vergleichenden Individualpsychologie und Psychotherapie.	Fischer-Taschenbuch Nr. 6174 DM. 5,80
*Alfred Adler	"Der Sinn des Lebens"	Fischer-Taschenbuch Nr. 6179 DM. 4,80
*Alfred Adler	"Individualpsychologie in der Schule." Vorlesungen für Lehrer und Schüler.	Fischer-Taschenbuch Nr. 6199 DM. 4,80
*Alfred Adler	"Heilen und Bilden." Ein Buch der Erziehungskunst für Aerzte und Pädagogen.	Fischer-Taschenbuch Nr. 6220 DM. 6,80
*Alfred Adler	"Praxis und Theorie der Individualpsychologie."	Fischer-Taschenbuch Nr. 6236 DM. 6,80
*Alfred Adler	"Die Technik der Individualpsychologie." Teil 1: Die Kunst, eine Lebens- und Krankengeschichte zu lesen.	Fischer-Taschenbuch Nr. 6260 DM. 3,80
*Alfred Adler	"Die Technik der Individualpsychologie." Teil 2: Die Seele des schwererziehbaren Schulkindes.	Fischer-Taschenbuch Nr. 6261 DM. 4,80
*Alfred Adler	"Kindererziehung" (Deutsche Erstausgabe 1976)	Fischer-Taschenbuch Nr. 6311 DM. 5,80
*Alfred Adler	"Das Problem der Homosexualität und sexueller Perversionen." (Neuausgabe)	Fischer-Taschenbuch Nr. 6337 DM. 4,80
*Alfred Adler & Ernst Jahn	"Religion und Individualpsychologie."	Fischer-Taschenbuch Nr. 6283 DM. 3,80

Deze boeken zijn niet verkrijgbaar bij de S.T.I.P. maar zijn wel rechtstreeks per bestelkaart in Duitsland te bestellen. Hiermee kunt u vergeleken met de Nederlandse prijs aanzienlijke kosten besparen. Boven de Duitse prijs komen slechts de portokosten van de bestelling en de halve porto- en verpakingskosten van de verzending. Het bedrag in DM. wordt tegen dagkoers omgerekend in hfl. Het bedrag kunt u op de Nederlandse girorekening van Ferdinand Schöningh overmaken. Elders in dit blad vindt u een bestelkaart (Bücherzettel), als u dit blad niet wilt beschadigen kunt u de tekst op een briefkaart overnemen.

Nederlandstalige uitgaven:		
*Alfred Adler	"Menschenkenntnis"	Bijleveld 1938
*Alfred Adler	"De Psychologie van het Individuele op school en in het gezin."	Bijleveld 1933
*Alfred Adler	"De Zin des Levens."	Bijleveld 1935
*Alfred Adler	"Levensproblemen."	Bijleveld 1937
*Herta Orgler	"Alfred Adler en zijn werk."	Bijleveld 1940
*Phyllis Böttome	"Prof. Alfred Adler."	Strengholt 1940



Deze boeken zijn helaas niet meer in de boekhandel verkrijgbaar, maar wellicht kunt u één of meer exemplaren bij de 2e hands boekhandel bemachtigen.....

S.T.I.P. boekenlijst....

Auteur(s):	Titel: <i>→ met gewaardeerde projecten! ←</i>	Uitgave:	Prijs:*) excl. porto & verpakking:
♦ Rudolf Dreikurs	"Kinderen dagen ons uit."	Contact-Amsterdam	f 25,-
♦ Rudolf Dreikurs & Erik Blumenthal	"Ouders en Kinderen, Vrienden of Vijanden?"	Contact-Amsterdam	f 25,-
♦ Vicki Soltz	"Handleiding voor Leidsters van oudergespreksgroepen." (Beh. bij Kinderen dagen ons uit.)	S.T.I.P.	f 10,-
♦ Erik Blumenthal	"Oefenboekje voor oudergroepen." (Behorende bij "Ouders en Kinderen, ..")	S.T.I.P.	f 5,-
♦ Erik Blumenthal	"Op weg naar Innerlijke vrijheid." Praktijk en theorie van de zelfopvoeding.	Contact-Amsterdam (Komt eind 1977 uit !)	f ?
♦ Theo Schoenaker	"De Levensstijl, Individual-Psychologische technieken."	Rudolf Dreikurs Institut Züntersbach BRD.	f 10,-
♦ Theo Schoenaker	"Omgaan met Stotteraars"	Idem.	f 3,-
♦ Harold Mosak	"Vroege Jeugdherinneringen als een projektietechniek."	Idem.	f 8,-
♦ Ken Marlin	"Grondregels voor een praktische opvoeding."	S.T.I.P. (brochure)	f 1,-
♦ Mark R. Arnold	"Laat ze vechten!"	S.T.I.P. (brochure)	f 2,-
♦ Rudolf Dreikurs	"Uitspraken van Dreikurs."	S.T.I.P.	f 2,50
♦ (in voorbereiding:)	"Opzetten en leiden van gespreksgroepen.."	S.T.I.P. (brochure)	f ?
♦ Rudolf Dreikurs	"Soziale Gleichwertigkeit."	Klett-Stuttgart	f 21,-
♦ Rudolf Dreikurs	"Grundbegriffe der Individual-psychologie."	Klett-Stuttgart	f 18,-
♦ Rudolf Dreikurs	"Psychologie im Klassenzimmer."	Klett-Stuttgart	f 15,-
♦ Rudolf Dreikurs & Don Dinkmeyer	"Ermutigung als Lernhilfe"	Klett-Stuttgart	f 12,-
♦ Albrecht Schöttky & Theo Schoenaker	"Was bestimmt mein Leben?"	Rex Verlag München	f 18,50
♦ Erik Blumenthal	"Wege zur inneren Freiheit." Praxis und Theorie der Selbsterziehung..	Rex Verlag München (komt eind 1977 uit in het nederlands bij Contact A.dam.)	f 18,-
♦ Erik Blumenthal	"Verstehen und verstanden werden." Die neue Art des Zusammenlebens.	Rex Verlag München	f 21,-

*) Al deze uitgaven kunt u bestellen door de gewenste titel(s) en het bedrag op uw girokaart te noteren t.g.v. gironummer 31 01 100 t.n.v.S.T.I.P. Arnhem. Ook kunt u schrijven of bellen naar Adrie en Miep van der Horst Vredenburgstraat 47 Westervoort, tel. 08303-2964. U ontvangt dan met de zending een akseptgirokaart. Mensen die de S.T.I.P. met een jaarlijkse financiële bijdrage steunen (min. f25,-) betalen geen verpakings- en verzendkosten. Voor anderen wordt f 5,- per boek in rekening gebracht.



Alfred Adler 1870-1937

Veertig jaar geleden, op 28 mei 1937 stierf Alfred Adler. Door zijn plotselinge dood bleef zijn werk onvoltooid, de verbreiding van zijn leer ondervond hinder, ook in die landen die geen politiek gemotiveerde tegenstand toonden. Na een tijd waarin de Individual Psychologie doodgezwegen werd, wordt nu hoe langer hoe meer ingezien, dat de door hem gevestigde leer bijzonder aktueel en voor uitbreiding vatbaar is. In de Verenigde Staten en Europa worden door enthousiaste en begaafde individualpsychologen zijn principes verder uitgewerkt. De Individualpsychologie is een filosofie, een levenswijze, een theorie voor persoonlijkheidsvorming, een therapeutische weg, een eigen richting in de opvoedkunde, een antwoord op de vraag, hoe men in een democratie behoort te leven en voor sommigen zelfs een soort religie.

Vele moderne psychologische richtingen bouwen voort op Alfred Adler's leer b.v. Maslow, Rogers, Albert Ellis en anderen uit de stroming van de humanistische psychologie. Het is zowel voor de psychotherapie als voor de opvoeding en de menselijke samenleving verheugend dat de Individual Psychologie na jaren van stilstand nu uit de anglo-amerikaanse landen als een frisse bries naar Europa terugkomt. Wij erkennen in Alfred Adler een originele denker die de patiënt van Freud's divan haalde en hem tot gelijkwaardige medemens maakte.

Theo Schoenaker
vice voorzitter S.T.I.P.





prof. dr. alfred adler
1870 - 1937

ALFRED ADLER - ZIJN LEVEN EN ZIJN WERKEN.

EEN PIONIER VAN DE MODERNE PSYCHOLOGIE

Inleiding

Alle gegevens van deze bijdrage zijn ontleend aan het werk van Joseph Rattner, getiteld "Alfred Adler in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten", verschenen in de reeks "Rowohlts Monographien", verkorte aanduiding "rm 189". Het artikel is dus slechts een uittreksel. Dit betekent dat U van mij geen persoonlijke visie verwachten mag. De keuze van de tekstpassages is zeer subjectief. Als ik door deze bijdrage bereik, dat U het boek zelf gaat lezen en belangstelling krijgt voor de aangehaalde werken van Alfred Adler zelf, voel ik me rijkelijk beloond. Ook de indeling in hoofdstukken komt overeen met die van het boek.

Hans Maussen

Een pionier van de moderne psychologie. I

Van Adler komt de uitdrukking "minderwaardigheidsgevoel en minderwaardigheidscomplex". Als pionier van de dieptepsy-
chologie heeft Adler nog steeds niet de waardering gevonden die hij eigenlijk verdient. Men kan stellen dat Adler zeker tien jaar te vroeg gestorven is - Freud werd 83 en Jung 86 jaar, terwijl Adler maar 67 jaar werd !

De rivaliserende richtingen van de dieptepsy-
chologie hebben elkaar van het begin af aan heftig bestreden: Adler's leer zou oppervlakkig en rationeel zijn, Adler zelf teugelloos eerezuchtig. Momenteel neemt de school van Freud veel elementen uit Adler's leer over.

Kinderjaren, jeugd en huwelijk.

Alfred Adler werd 7 februari 1870 in Rudolfsheim in Oostenrijk geboren. Zijn vader, de graanhandelaar Leopold Adler, was van Burgenland naar Wenen verhuisd. Alfred was het tweede kind in een reeks van zes. Alfred leed aan een z.g. orgaanminderwaardigheid: rachitis en stemspleetkramp. Volgens Adler neigen biologisch benadeelde kinderen tot een versterkt minderwaardigheidsgevoel, waardoor deze kinderen naar geborgenheid, gelding en macht streven en een behoefte aan compensatie hebben. Over zijn biologische uitgangspositie schrijft Adler in zijn "zelfanalyse":
Aus den individualpsychologischen Ergebnissen bezüglich

Schlafstörungen (1920).

Alle psychische krachten moeten dynamisch geïnterpreteerd worden: beweging.

In Adler's gezin heerste een open en optimistische sfeer. Leopold was als joods koopman volstrekt niet streng religieus. Alfred had een intensief contact met zijn vader. De mindere afhankelijkheid aan zijn moeder was ook een uiting van een activiteitsdrang. Kinderen moeten leren zich sociaal te gedragen: "Wegens mijn vriendelijkheid en levenslust mocht men mij overal graag".

Een jongere broer van Adler stierf toen Alfred nog een kind was. Hierdoor is mogelijk zijn beroepskeuze bepaald: Als dokter wil men de dood overwinnen! Alfred deed veel ervaringen als straatjongen op; op straat moet men kleur bekennen als men niet de mindere wil zijn. Adler beschikte - ook in zijn psychotherapie - over een groot gevoel voor humor. Hij hield van voordragen en zingen; hij had een suggestieve voordrachtstechniek.

Op de lagere school was Alfred een middelmatige leerling; rekenen en tekenen waren zijn zwakste vakken; daarom bleef hij op het gymnasium een keer zitten. Plotseling werd hij de beste wiskundeleerling van zijn klas: Begaafdheid is slechts training en zelfbewustzijn, waaruit vrouwen en prestatie groeien. In 1895 behaalde Alfred de doctorstitel in de medicijnen; nu kon hij de strijd tegen ziekte, hulpeloosheid en dood opnemen. Adler was evenals Freud een hoogontwikkeld en zeer belezen man. Zijn eerste publicatie was een "Gezondheidsboek voor het Kleermakersvak", waarin marxistische tendensen niet ontbreken.

In de socialistische studentenvereniging leerde Alfred zijn vrouw Raissa Timofejevna kennen; met haar trouwde hij in 1897. Adler's vrouw had al vroeg contacten met de revolutionaire beweging in Rusland gelegd en was in politiek opzicht radikaler dan hij. Zij kregen vier kinderen. De oudste dochter Valentine doctoreerde in de staathuishoudkunde en stierf jong. De tweede dochter Alexandra is nu (1976) psychiater en psychotherapeut in New York en geniet als vertegenwoordigster van de individualpsychologie internationaal aanzien. De derde dochter Nelly was een tijd lang actrice. De zoon Kurt woont als psychiater in New York; sinds 1963 is hij president van de Internationale Vereniging voor Individualpsychologie (De STIP heeft hem onlangs nog geschreven in verband met de auteursrechten van de

werken van zijn vader). Alfred's vrouw overleed in 1960 in New York.

FREUD & ADLER.

De biografen van Adler verklaren, dat Freud op Adler geattendeerd werd omdat Adler in de Weense Artsenclub de bespottende psychoanalytische inzichten verdedigd had. Adler werd uitgenodigd om aan de woensdagavonddiscussies in Freud's huis deel te nemen. Deze bijeenkomsten vonden vanaf 1902 plaats. Al in 1904 moet Adler gemerkt hebben dat hij Freud noch als mens noch als wetenschapsman als zijn mentor kon waarderen. Zijn in 1907, gepubliceerde werk "Studie über die Minderwertigkeit von Organen" laat zien dat Adler een eigen weg insloeg. De berichten van de Weense Psychoanalytische Vereniging tonen dat al vanaf 1904 tot 1910 een onderhuidse strijd tussen Freud en Adler plaats vond. De definitieve breuk tussen Freud en Adler ontstond in 1911, toen Adler in de discussiekring van Freud een reeks voordrachten hield over het thema "Zur Kritik der Freudschen Sexualtheorie des Seelenlebens". Volgens Adler speelde de kinderlijke sexualiteit geen beslissende neurose-veroorzakende rol, het Oidipouscomplex belichtte slechts de strijd van de zelfhandhaving van het kind tegen de autoriteit van de ouders, en de verdringing is afhankelijk van de eerzucht en ijdelheid van de neuroticus; "we moeten het Oidipouscomplex als een deelverschijnsel van een groter psychisch dynamisme, als fase van het "mannelijk protest" beschouwen - waardoor een dieper begrip voor de aard van de neurose mogelijk wordt". Adler trok de hele "Sexualpsychologie" van Freud in twijfel. Zowel normale mensen als neurotici lijden onder een drukkend gevoel van minderwaardigheid, dat biologische, opvoedkundige, sociale en culturele oorzaken kan hebben. Als het kind overmatig belast wordt, slaat het op de vlucht en tekent het "mannelijk protest" aan, het wil "een hele man worden". Daaruit kunnen neurose, psychopathie, psychose, delinquentie, perversie enz. ontstaan. "De neurose is op de eerste plaats beveiliging".

Na deze voordracht ontstond een heftige discussie. Adler trad uit en richtte een eigen vereniging voor "vrije psycho-analyse" op. Het duurde niet lang of ook in de vakliteratuur werd de "Individualpsychologie" als alternatief voor de "psycho-analyse" erkend. In 1912 verscheen zijn

theoretisch hoofdwerk "Ueber den nervösen Charakter. Grundzüge einer vergleichenden Individualpsychologie und Psychotherapie". De dieptepsychologie werd onschatbaar verrijkt door nieuwe pedagogische, sociale en filosofische inzichten. In zijn werk "Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung" (1914) rekent Freud met Adler's "afvallige beweging" af. Hij verwijt Adler dat hij een "theorie van het gehele zieleleven" heeft proberen te geven. Nou en ! So what ! Freud kan niet in het "ik" de hoofdacteur van het zieleleven zien, voor hem wordt de mens door duistere machten van het driftleven gestuurd. Adler's standpunt, dat de "Fehlhaltungen des Ichs", zijn pathologische met angst gepaard gaande motivaties de eigenlijke motoren van de neurotische ziekte zijn, kan momenteel niet meer met oppervlakkige argumenten afgewezen worden. Wie zich de gedachtengangen van Freud's boek "Das Unbehagen in der Kultur" (1929) in herinnering brengt zal een sombere, onmenslievende wereldbeschouwing eerder de schepper van de psycho-analyse dan de grondlegger van de Individualpsychologie ten laste leggen.

De elementen van de Individualpsychologie.

Omdat volgens Immanuel Kant "begrippen zonder voorstelling leeg en voorstellingen zonder begrippen blind zijn", verklaren we hier enkele elementaire begrippen van de Individualpsychologie. Te snelle conclusies over zich zelf en zijn medemensen dient men te vermijden.

a) Organaminderwaardigheid.

Het begrip organaminderwaardigheid werd voor Adler het uitgangspunt van een dieptepsychologisch-dynamische beschouwingswijze, die lichaam en psyche in hun zelfhandhaving ten aanzien van de levensopgaven onderzoekt. "De minderwaardigheid betreft het in zijn ontwikkeling achtergebleven en in zijn groei geremde of veranderde orgaan". Het organisme is een compensatiesysteem. Wordt b.v. een nier operatief verwijderd, dan neemt de andere nier zijn taak over. Volgens Adler zijn de "kinderfouten" (eetmoeilijkheden, bedwateren, stotteren) te wijten aan organaminderwaardigheden, hoewel ze natuurlijk ook louter psychisch bepaald kunnen zijn en zich de gestoorde functie als "uitdrukkingsmiddel" gekozen hebben. Kinderen kunnen

gaan stotteren om meer aandacht te krijgen. Vaak vullen een biologisch tekort en een psychische uitdrukkingsvorm elkaar aan ("Organdialekt"). Orgaangestoorde kinderen vormen het leger van neurotici, delinquenten enz., terwijl in andere gevallen het lichamelijk gebrek een voortdurende prikkel wordt om de betrokkene tot kulturele prestaties te brengen. Voorbeelden zijn Demosthenes (stotteraar en later redenaar), Beethoven (dove musicus) en Toulouse-Lautrec (een kreupele dwerg). In de psychosomatische geneeskunde kan men veel voorbeelden voor het samengaan van orgaanminderwaardigheid, karakterafwijkingen en fysieke of psychische ziekten vinden. Het lichaam kan tot "verschijningswijze van de psyche" en de psyche tot een "orgaan van het lichaam" worden (Ludwig Klages). In dit verband spreekt Adler van overcompensatie.

b) Minderwaardigheidsgevoel.

Wat bij Stendhal "sentiment d'infériorité", bij Pierre Janet "sentiment d'incomplétude", bij Freud "Kastrationskomplex" heet, wordt door Adler minderwaardigheidskomplex genoemd. Het minderwaardigheidskomplex behoort bij de menselijke natuur. De mens is een gebrekkig wezen (Mängelwesen volgens Herder en Gehlen), die zijn eigen onvolkomenheden de baas moet worden. Alle grote verrichtingen in de ontwikkeling van de mensheid zijn uit het streven naar overwinning van het minderwaardigheidsgevoel ontstaan. "Mens zijn betekent zich minderwaardig voelen". De opvoedbaarheid van het kind hangt van zijn minderwaardigheid af. Het minderwaardigheidsgevoel kan pas een rem op de ontwikkeling worden, als het kind erin blijft steken en geen uitweg uit zijn situatie vindt. Er kan een minderwaardigheidskomplex ontstaan, waarbij het kind schijncompensaties zoekt.

c) Geldingsdrang & machtlust.

Macht- en geldingsdrang waren voor Adler slechts één uitdrukkingsvorm van het zieleleven. Het gemeenschapsgevoel heeft een veel belangrijker betekenis. De geldingsdrang is geen drift (Freud's "Todestrieb"), maar het gevolg van het primaire minderwaardigheidsgevoel, het is een streven naar compensatie. De geldingsdrang kan dienstig zijn aan het gemeenschapsgevoel. Alle psychische ziekteverschijnselen

- nervositeit, neurose, kriminaliteit, perversie en psychose - worden door de geldingsdrang gedictieerd, hoewel dat niet op het eerste gezicht herkenbaar is. Voor de patiënt wordt dan de individualpsychologische interpretatietechniek toegepast.

d) Gemeenschapsgevoel.

De leer van het gemeenschapsgevoel is het fundament van de Individualpsychologie. Meer dan alle andere dieptepsychologische richtingen heeft de leer van Adler in dit opzicht een raakvlak met de sociologie. De medemenselijkheid is volgens Adler de grondstructuur van het menselijke bestaan. Alle kulturele verworvenheden zijn op de bodem van het gemeenschapsleven ontstaan. Het gemeenschapsgevoel kan door psychotherapie of andere diep-ingrijpende bewustzijnsprocessen aanmerkelijk verbeterd worden.

Erwin Wexberg's systematische beschouwing "Individualpsychologie" (1928) geeft enkele betekenissen van het begrip gemeenschapsgevoel.

1. Zakelijkheid
2. Logisch denken
3. Bereidheid tot inzet
4. Bereidheid tot overgave aan natuur en kunst
5. Verantwoordelijkheid voor handelingen, ideeën en gevoelens.

e) Eenheid en doelgerichtheid.

De biologie leert dat het organisme een ondeelbare eenheid vormt. Zo is de persoonlijkheid een doelgerichte eenheid. De zelfverwerkelijking verleent de bouw en de functie van de organen haar betekenis. Daarom moeten alle levensuitingen als doelgericht beschouwd worden. Om het psychische te begrijpen moet men niet naar oorzaken maar naar doelen en bedoelingen vragen (causaliteit contra finaliteit). Men kan niet handelen zonder een einddoel in het oog te hebben. Bewust en onbewust streeft een individu naar een persoonlijkheidsideaal. Dit ideaal wordt altijd in de kinderjaren door ervaringen in de psychische schemering geformuleerd, waarbij dan vanuit het einddoel de individuele psychische

strevingen geleid worden. Uit iemands einddoel wordt zijn levensloop verklaarbaar, wordt ook duidelijk waarom hij in bepaalde levenssituaties bij voorbeeld psychisch ontspoot. De Individualpsychologie verklaart niet maar begrijpt (Dilthey). Adler stelt dat het persoonlijkheidsideaal niet alleen de karaktertrekken bepaalt, maar ook de neurotische symptomatiek, de keuze van de gedachteninhouden, de gedachten- en gevoelsprocessen, ja zelfs de dag- en nachtdromen.

f) Vroegste jeugdherinneringen.

Het karakter en de "levensstijl" van een mens kunnen in al zijn levensuitingen gevonden worden. Het geheugen is geen archief maar werkt selectief. Het strevende en handelende ik zeeft en bewerkt het geheugenmateriaal. "Er bestaan geen onschuldige herinneringen. De betekenis van een herinnering kan men pas beoordelen als men inzicht in het einddoel gekregen heeft. Een blijvende herinnering kan als het voor het nagestreefde doel bevorderlijk is, uit het bewustzijn verdwijnen".

Het is zeer verhelderend om de mensen naar hun vroegste jeugdherinneringen te vragen. Vaak bevatten deze geheugenfragmenten het hele "levensprogramma". Jeugdherinneringen verklaren vaak meer dan dromen. Bij de duiding moet men letten op minderwaardigheidskomplex, gemeenschapsgevoel en geldingsdrang. In dit verband zegt Nietzsche: "Dit heb ik gedaan, zegt mijn geheugen. Dit kan ik niet gedaan hebben, zegt mijn trots. Tenslotte geeft het geheugen het op".

g) Droomverklaring.

Het wezen van de droom is psychische vooruitgang. De dromer probeert in zijn droom met zijn levensopgaven klaar te komen. Omdat de dromer slaapt, hoeft hij zich niet aan de logica en het gezonde verstand te houden. De drang van onder naar boven is in de droom duidelijk waar te nemen. De kunst van het interpreteren van dromen is om uit de gecodeerde droombeelden de karakter- en gevoelskonstanten te distilleren. Het doet er niets toe of de dromer een groot deel van zijn droom vergeet, hoofdzaak is, dat hij een gevoel van zijn droom overhoudt, een stemming, die dan zijn gedrag overdag bepalen zal. De droom is een subtiele "Stimmungsmache" met onzakelijke middelen. De droom moet met hulp van de dromer geïdentificeerd worden. Adler hechtte minder waarde

aan de droomverhalen van zijn patiënten dan Freud en Jung. Een voorkeur voor dromen in het psychotherapeutische werk heeft belangrijke schaduwzijden: de patiënt wordt daardoor van zijn eigenlijke levensvragen afgeleid.

KARAKTERKUNDE VAN DE NERVEUZE MENS.

Het voornaamste werk van Adler "Ueber den nervösen Charakter" (1912) kan men nauwelijks met enig geschrift van Freud vergelijken. Terwijl Freud verklaart, probeert Adler te begrijpen. Neurotici, delinquenten enz. maar ook asociale mensen hebben een 'verkeerd levensplan'. Hun egocentrische, uit angst en geldingsdrang gevoede levensinstelling leidt ertoe, dat zij zich voortdurend op het leven en de gemeenschap stuklopen. Psychische afwijkingen zijn een onbewuste vlucht voor de levensopgaven (werk, liefde en gemeenschap). Neurose ontstaat wanneer kinderen in hun eerste levensjaren meer onzekerheid ervaren dan anderen, waardoor een verscherpte afweerhouding tegen het leven en de gemeenschap optreedt. De neuroticus strandt op de starheid van zijn reacties, op zijn te grote veiligheidsfactor, waardoor hij zich van de werkelijkheid vervreemdt. Door een overmatige eigenliefde ("Ichhaftigkeit") verliest de neuroticus het contact met het leven, schakelt veel dimensies van de werkelijkheid uit om in zijn verbeelding onbetwist "een goede dunk van zichzelf" te kunnen handhaven. Evenals bij religieuze mensen is zijn rijk niet van deze wereld. De psychische ziekte maakt het de nerveuze patiënt mogelijk om de eisen van de gemeenschap te ontvluchten. De patiënt zou alles willen hebben, weten, kunnen, controleren en beheersen. Lukt hem dat niet, dan stelt hij zich tevreden met groothedsfantasieën.

Voorkoming van neurosen door opvoedkunde.

Een patiënt hoeft niet onder neurose te lijden als zijn ouders en opvoeders meer inzicht hadden in de psyche van het kind, zijn mogelijkheden en zijn behoeften. Voorkomen is nog altijd beter dan genezen! Adler's opvattingen zijn te vinden in de verzamelband "Heilen und Bilden. Ein Buch der Erziehungskunst für Aerzte und Pädagogen (1913, samen met Carl Furtmüller). Bij bijna alle opvoeders stelt Adler de schadelijke neiging tot persoonlijke en irrationele autoriteit vast.

De opvoeders willen vaak van het kind een kopie van zich zelf maken. Er bestaat geen pedagogische vorming van de ouders, waardoor fouten van de oudere generatie op de opgroeiende generatie overgaan en de cirkel van de neurotische cultuur gesloten blijft. Adler is voorstander van een goed begrepen anti-autoritaire (= democratische) opvoeding, waar liefde en begrip heersen. Het kind moet zelfrespect en zelfvertrouwen verwerven. "Als leraren en opvoeders deugen daarom alleen personen, die zelf een ontwikkeld gemeenschapsgevoel bezitten - dwarskoppen, egoïsten, fatalisten, vooral als ze aan de onuitroeibare erfelijkheid geloven, richten alleen maar schade aan".

Door een autoritair-christelijk mensbeeld wordt bij het kind een "neiging tot het kwade" verondersteld. Ook bij Freud en Darwin komt een dergelijk mensbeeld voor. Voor Adler is het kind niet asociaal, pervers of crimineel. Het kind heeft een grote behoefte aan tederheid. Belangrijk is dat het kind geen verschil tussen man en vrouw leert te maken, daar het anders naar een verkeerde mannelijkheid streeft. In Wenen richtte Adler opvoedkundige adviesbureaus op, waar kinderen niet getest en daardoor een etiket krijgen, maar ouders door scholing opvoedkundige hulp aangeboden krijgen.

Leest men nu - ruim zestig jaar na de eerste publicatie - "Heilen und Bilden", dan is men verrast dat ook nu nog veel gerealiseerd moet worden.

De verdere uitwerking van de leer.

De fijnere details van Adler's leer vindt men in "Praxis und Theorie der Individualpsychologie. Vorträge zur Einführung in die Psychotherapie für Aerzte, Psychologen und Lehrer" (1920). Zijn totale neurosenleer wordt in 11 punten samengevat. Het is ondoenlijk ze in dit bestek te citeren. In dit werk staan veel verhelderende "case studies". Adler's kunst om in een levensgeschiedenis als in een open boek te lezen, is voor de psychotherapie van onschatbare waarde geweest. Het is duidelijk dat patiënten altijd vóór sociale testsituaties ziek worden; dan treden de in de kinderjaren verworven minderwaardigheidsgevoelens (angst) in werking. Met behulp van deze angsten bouwt de patiënt zijn neurose op, die de schijn van creativiteit heeft.

De levensformule van de neurotische mens luidt: "Ja - maar !"

Ook in "Praxis und Theorie" is het hoofdthema de voorkoming van neurosen. Steeds weer komt hij op de problemen van de opvoeding terug, die hem bijzonder na aan het hart liggen. Over de eigentijdse psychologie laat Adler zich meestal sarkastisch uit, terwijl hij wel waardering voor de "Gestaltpsychologie" opbrengt, omdat deze richting aandacht heeft voor de ondeelbaarheid van de mens.

"Onze verering van de dichters kan nauwelijks een hogere graad bereiken dan in onze bewondering voor hun volmaakte mensenkennis".

MENSENKENNIS.

Omdat Adler van mening was dat zijn Individualpsychologie het geestelijke bezit van alle denkende mensen moest worden, zette hij zich al vroeg voor een popularisering van zijn inzichten in. (Dit aspect vindt men gelukkig ook bij de STIP terug !). Uit het stenogram van een van zijn leerlingen, Dr. Broser, ontstond het boek "Menschenkenntnis" (1927), dat tot Adler's meest gelezen geschriften behoort. Adler wijst erop, hoe zeer de mensen langs elkaar heen leven, praten en denken. Ook het politieke en sociale leven lijdt eronder, dat de mensen te weinig van zich zelf en van de medemens weten. Binnen de neurosenleer kwam men tot het inzicht dat in ieder volwassen mens "unverlierbar" het kind voortleeft, dat hij misschien tientallen jaren geleden geweest is. Daarom is de kinderpsychologie van onschatbare waarde voor de mensenkennis. De ware mensenkenner werkt evenzeer aan de vooruitgang van zich zelf als van zijn medemens.

"Het proces om een mens te veranderen, is dus niet al te gemakkelijk, daartoe behoort een zekere bezonnenheid en geduld, vooral het ontdoen van iedere persoonlijke ijdelheid, omdat de ander niet verplicht is om als objekt van onze ijdelheid te dienen". Bizaroer veel indruk maakt de in dit boek beschreven karakterleer, zeer lezenswaard zijn ook de beschrijvingen van negatieve eigenschappen, o.a., woede, haat en angst.

De opvoeding van het kind.

De opvoeder voedt niet zozeer op door hetgeen hij weet maar door hetgeen hij is. Adler heeft meer dan alle dieptepsychologen er de nadruk op gelegd, dat opvoeding altijd met zelfopvoeding van de opvoeder gepaard moet gaan. Bij een goede opvoeding hoeft men niet te verwijzen naar "erfelijkheid" en "aanleg". Het karakter van de mens wordt niet door erfelijkheid maar door opvoeding bepaald.

Een voorspoedige opvoeding van het kind wordt bereikt, wanneer het lukt zijn gemeenschapsgevoel te bevorderen. Omdat de psychische problemen van het kind alleen begrepen kunnen worden als men het karakter en de persoonlijkheid van de moeder (de ouders) kent, is het noodzakelijk dat ouders opvoedkundig geschoold worden.

Het algemene onbegrip van de ouders voor de kinderlijke psyche herkent men voor een groot deel aan de z.g. kindertfouten als koppigheid, leugenachtigheid, bedwateren, stotteren, nagelbijten, traagheid. Ook de intelligentie van het kind is niet een vast gegeven aanleg, maar wordt door de opvoeding bepaald.

Vooraf in zijn boek "The Education of Children", maar ook in "Die Seele des schwererziehbaren Kindes" (1930) heeft Adler voor ouders richtlijnen gegeven voor de omgang met het kind. Als eerste heeft Adler erop geattendeerd, hoe belangrijk de gezinssamenstelling is voor het latere karakter, de levensinstelling en de levensstijl van het kind. Zo onderscheidt hij het oudste kind, het middelste kind en het jongste kind resp. het onttroonde kind, de hardloper en de inhaler.

De kriminaliteit.

De kriminaliteit berust op een levensstijl, waarin de mogelijkheden tot medeleven en medewerking onderontwikkeld gebleven zijn. Kinderen hebben al vroeg geleerd dat de wereld hun vijandig gezind is. Veel misdadigers zijn wezen, onwettige, ongewenste, lelijke, zieke, verwaarloosde of verwende kinderen. De triomfen van een misdadiger uiten zich in asociale handelingen. Bestrafing en betraptworden veranderen niets aan de kriminele levensstijl; de misdadiger heeft spijt van zijn onhandigheid en zal de volgende keer beter uitkijken. Zijn "Privatlogik" kan zijn: "Anderen

hebben geld, ik heb het niet - daarom mag ik het rustig afpakken !" De maatschappij dient de misdadiger niet te straffen maar te genezen.

Perversies in het liefdesleven.

De Individualpsychologie ziet in perversies niets anders dan sexuele neurosen. Bij perversies ontbreekt nooit het minderwaardigheidsgevoel en een sterke geldingsdrang, terwijl het gemeenschapsgevoel op een laag pitje staat. Een echt intiem contact met een partner van het andere geslacht wordt vermeden, er ontstaat een subject-object-relatie. Leert de mens zich in de psychotherapie als medemens te voelen en groeit zijn levensdurf, dan hoeft hij de eisen die het leven hem stelt, niet meer te ontvluchten. De homosexualiteit berust niet op een biologische afwijking. Sommige karaktertypen hebben de homosexualiteit nodig om hun vijandige houding tegen het leven, de gemeenschap, het leveren van nuttige bijdragen, het partnerschap tussen de geslachten enz, te uiten. Eerzucht en ontmoediging zijn de karaktertrekken waarop het mislukken van het liefdesleven berust. Door homoseksueel te worden, lukt het bepaalde neurotici om een hele reeks sociale levensopgaven uit de weg te gaan. (Ik weet niet of deze theorie nu nog geheel opgaat - H.M.).

DE ZIN VAN HET LEVEN.

In zijn latere geschriften probeerde Adler de religie als een voorlopige (primitieve) uitdrukking van het gemeenschapsgevoel te interpreteren, blijkbaar met de bedoeling om religieuze kringen tot de Individualpsychologie over te halen. Samen met de theoloog Ernst Jahn schreef Adler in 1933 het boekje "Religion und Individualpsychologie". Adler is bereid in de religies van de wereld voorstadia van het gemeenschapsidee te zien. "De Individualpsychologie mag zich alleen van zuiver wetenschappelijke methoden bedienen, moet zuivere wetenschap blijven en in deze onveranderlijke vorm in het volk opgaan, in de hoop ook andere wetenschappelijke bewegingen en stromingen te bevruchten". In 1933 schreef Adler "Der Sinn des Lebens". Het doel van het leven is blijkbaar overwinning (de opstanding bij de christenen - H.M.). De beslissende winst van de evolutie in de mens is het gemeenschapsgevoel, de onderlinge sociale

verbondenheid van de mensen. Vanuit een gevoelde kosmische en biologische minderwaardigheid streeft de mensheid naar volmaaktheid. De beste oplossing van de levensproblemen ligt in de lijn van het ontwikkelde gemeenschapsgevoel, dat bij Adler met de nodige beperkingen als "absolute waarheid" verschijnt. "Ik zou iedere stroming voor gerechtvaardigd houden, waarvan de richting het onweerlegbare bewijs levert, dat zij door het doel van het welzijn van de gehele mensheid geleid wordt". In tegenstelling met Freud proklameerde Adler de overgave van de mens aan de vooruitgang van de gemeenschap.

Adler's leven na de eerste wereldoorlog.

In oorlogstijd was Adler militair arts in Krakau, Brünn en Wenen. In "Praxis und Theorie" vindt men een verhandeling over "Die neuen Gesichtspunkte in der Frage der Kriegsneurose", waarin Adler zich verzet tegen de "Elektrotherapie" om soldaten weer "fronttauglich" te maken. De oorlog heeft een beslissende invloed op Adler gehad. Een van zijn vrienden zei van hem, dat hij veel rustiger en krachtiger geworden was. Als socialist en dieptepsycholoog kreeg Adler geen herbenoeming aan de universiteit van Wenen, hetgeen hem diep gegriefd heeft en waarvan hij in de derde druk van "Ueber den nervösen Charakter" gewag maakt. Toen in 1926 het "Handbuch der Individualpsychologie" verscheen, kon Adler zelfbewust schrijven: "De Individualpsychologie is een massabeweging geworden". Na de Wereldoorlog kreeg Wenen een socialistisch stadsbestuur, wat de Individualpsychologie grote mogelijkheden gaf.

Adler hield ervan zijn inzichten door anecdoten te verduidelijken, waarvan voorbeelden op een andere plaats in dit tijdschrift gegeven worden. In een geval van depressie adviseerde Adler: "U kunt U zelf genezen, als U vanaf morgen al Uw gedachten erop konsentreeert te ontdekken, hoe en waarmee U iemand heel veel plezier zoudt kunnen doen. Als U dat twee weken lang volhoudt, hebt U geen behandeling meer nodig". Adler wees de psychoanalytische ligbedmethode af, hij stelde het therapeutische gesprek ervoor in de plaats, waardoor een echt contact kon ontstaan.

Toen men Adler eens vroeg, wat de gunstigste voorwaarden voor de psychische groei van een kind waren, antwoordde hij: "Het beste wat een goede fee in de wieg van een kind kan

leggen, zijn moeilijkheden die het moet overwinnen". Als iedere echte Wener hield Adler van het stamcafé (zie de bijdrage van een leerling van Adler in dit nummer). Men beschouwde Adler als een van de beste moppentappers; een anekdote van hem bevatte meer wijsheid dan een heel universiteitscollege. Adler was van mening dat het gesproken woord voor de verbreiding van een leer belangrijker was dan het geschreven woord; daarom hield hij onvermoeibaar lezingen.

Vanaf 1926 reisde Adler vaak naar de Verenigde Staten om daar voor zijn ideeën aanhangers te vinden. In 1926 kreeg hij een gastprofessoraat aan het Medical Center van de Columbia University in New York. In 1935 richtte hij het Amerikaanse "International Journal of Individual Psychology" op, een pendant van het Weense "Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie". Toen Hitler aan de macht kwam, emigreerden veel psychoanalytici naar Noord-Amerika, zodat nu wel een overwicht van de orthodoxe richting in de V.S. bestaat. Tot het jaar 1934 bracht Adler de helft van het jaar in de V.S. en de andere helft in Europa door.

Adlers geloofsbelijdenis kan in de volgende woorden samengevat worden: De mens is van nature niet slecht; zijn fouten hoeven hem niet uit het veld te slaan; hij kan zich veranderen. Het verleden is dood. Hij is vrij om gelukkig te zijn en anderen vreugde te bereiden.

Dood in Aberdeen.

Adler hield in 1937 een reeks lezingen aan de universiteit van Aberdeen in Schotland. Op 28 mei stond hij 's morgens vroeg op om een wandeling te maken. Plotseling gleed Adler uit en viel hij neer. Een student holde op hem af, maar kon alleen nog maar horen dat hij de naam van zijn zoon Kurt riep. In een paar seconden was Adler aan een hartinfarct gestorven. Hij werd in de schotse hoofdstad begraven.



Over de auteur.

Josef Raetner, 1928 in Wenen geboren, studeerde in Zürich filosofie, psychologie, germanistiek en medicijnen. Dissertaties over Heidegger en over schizofrene reacties. Opvoedkundig adviseur, psychotherapeut en mededirecteur van de "Psychologische Lehr- und Beratungsstelle" te Zürich. Sinds 1967/68 "Lehrbeauftragter" aan de Vrije Universiteit van Berlijn (politieke psychologie) en aan de Pedagogische Hogeschool van Hannover (filosofie en kultuurpsychologie). Talrijke publicaties over psychologie en opvoedkunde.



"Het beste wat een goede Fee in de wieg van een kind kan leggen zijn moeilijkheden die het kan overwinnen."

Alfred Adler.

ADLER's leven en werken in jaartallen

- 1870 Op 7 februari 1870 werd Alfred Adler als tweede zoon van een graanhandelaar in Wenen geboren
- 1888 Eindexamen gymnasium, inschrijving aan de universiteit van Wenen, medicijnenstudie
- 1895 Promotie tot doctor in de medicijnen, opleiding voor oogarts, later studie voor internist en neuroloog
- 1897 Huwelijk met Raissa Timofejevna
- 1900 Adler opent zijn privé-praktijk in Wenen
- 1902 Ontmoeting met Sigmund Freud en deelname aan diens woensdagavonddiscussies
- 1907 Studie über die Minderwertigkeit von Organen
- 1911 Adler's breuk met Freud (Zur Kritik der Freudschen Sexualtheorie des Seelenlebens). Oprichting van de vereniging voor "vrije psychoanalyse", later van de Vereniging voor Individualpsychologie
- 1912 Ueber den nervösen Charakter
- 1913 Heilen und Bilden
- 1914 Oprichting van het "Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie"
- 1914-16 ; Adler als militair arts in Krakau, Brünn en Wenen
- 1920 Adler als docent aan het Pädagogium van de stad Wenen; oprichting van een dertigtal opvoedkundige adviesbureaus in Wenen
- 1924 Praxis und Theorie der Individualpsychologie
- 1927 Lector aan het Pädagogium van de stad Wenen
- 1929 Menschenkenntnis, ontstaan uit colleges aan de Volkshogeschool van Wenen
- 1929 Individualpsychologie in der Schule
- 1930 Die Seele des schwererziehbaren Kindes; Das Problem der Homosexualität
- 1933 Der Sinn des Lebens; Religion und Individualpsychologie
- 1934 Emigratie naar de V.S., gastprofessor aan de Columbia University sinds 1926, aan het Long Island College sinds 1932
- 1935 Oprichting van het "International Journal of Individual Psychology" (amerikaanse editie)
- 1937 28 mei 1937: Adler's sterven in Aberdeen

Zie voor een lijst van Adler's werken in pocketeditie elders in dit nummer.

"Mamma, ik heb dorst!" (Adler's humor)

uit: Newsletter, uitgegeven door Hazel C. Shobbs

Adler, die bij al zijn toewijding voor zijn patiënten altijd blijk gaf van een verziende blik en praktisch inzicht, verloor nooit zijn gevoel voor humor. Zijn voordrachten waren bijna nooit eentonig.

Hij had de unieke bekwaamheid om gespannen momenten door een goed gekozen verhaaltje te doorbreken. Eens vertelde hij een dominerende moeder, die altijd schold en vaak met haar kinderen ruzie kreeg, het verhaal van het kind dat, zodra het naar bed gebracht was en het licht uitgedaan was, riep: "Mama, ik heb dorst ! Ik wil water hebben !" De moeder antwoordde: "Je hebt genoeg water gehad, ga nu slapen en laat mij met rust !" Een paar minuten later riep het kind weer: "Maar mama, ik heb dorst ". De moeder antwoordde: "Je hebt vandaag genoeg water gehad en als je nu nog één keer schreeuwt, zal ik je eens een behoorlijk pak slaag geven !" Het kind reageerde: "Mama, als je me toch een pak slaag komt geven, breng dan meteen een glas water mee !"

Er zijn duizenden woorden geschreven over "projectie" een van onze onbewuste verdedigingsmechanismen. Maar Adler maakte zijn patiënten de betekenis van dit begrip door een eenvoudig verhaaltje duidelijk: Het was het verhaal van een grossier die over een onhebbelijkheid van zijn beste klant kwaad was. Telkens als deze klant een bestelling deed, ging hij voor een etalage met zijden doeken staan. Terwijl hij zijn bestelling deed, liet hij stiekem een paar doeken in zijn zak glijden en had heimelijk plezier in het aangename gevoel van de zijde.

Deze gewoonte maakte de grossier zo kwaad, dat hij uiteindelijk een remedie bedacht. Hij legde in zijn etalage goedkope katoentjes in plaats van de dure zijden doeken. Toen de koper de volgende keer kwam en weer zijn diefstalletjes wilde plegen, konstateerde hij bij het eerste doekje dat hij in zijn zak stak, dat het niet van zijde was. Hij wees met zijn vinger naar de grossier en slingerde hem in zijn gezicht: "Jij, gemene bedrieger !"

(Impulse Nr. 2 - 1977)

Samengesteld door Toos ten Brinke

Inleiding

Om een beschrijving van het leven van Adler buiten zijn werk te geven, is geen eenvoudige zaak gebleken. Buiten de luttele uurtjes, die hijzelf ervoor nam, heeft hij na zijn jeugd bijna geen privéleven meer gekend; in het begin door zijn honger naar nieuwe ontdekkingen, waardoor hij zichzelf weinig tijd gunde voor eigen leven, daarna kwamen de gevolgen van deze ontdekkingen: talloze patiënten, vrienden en kollega's, die beslag legden op hem.

Daar komt nog bij, dat het voor dit verhaal bestemde aantal pagina's natuurlijk te klein was. Een leven als dat van Adler heeft voor een geïnteresseerde veel meer te bieden dan wat hierna beschreven wordt.

Ik heb geprobeerd naar eigen goeddunken, dié dingen op papier te zetten, die geschikt zijn om een algemene indruk te geven.

De gehele tekst is ontleend aan het boek "Alfred Adler", geschreven door een van zijn vrienden, Phyllis Bottome.

Adlers ouders waren, hoewel zij allang tijdens hun huwelijk in Wenen woonden, geen Oostenrijkers, maar Hongaren. Adler zelf werd geboren in Penzing, een voorstad van Wenen.

Zijn ouders waren joden, maar hijzelf is al vroeg overgegaan tot het christelijke geloof, omdat hij de isolatie, die voortspoot uit de orthodox-joodse leer, als een beknelling zag voor de geestelijke ontwikkeling van de mens.

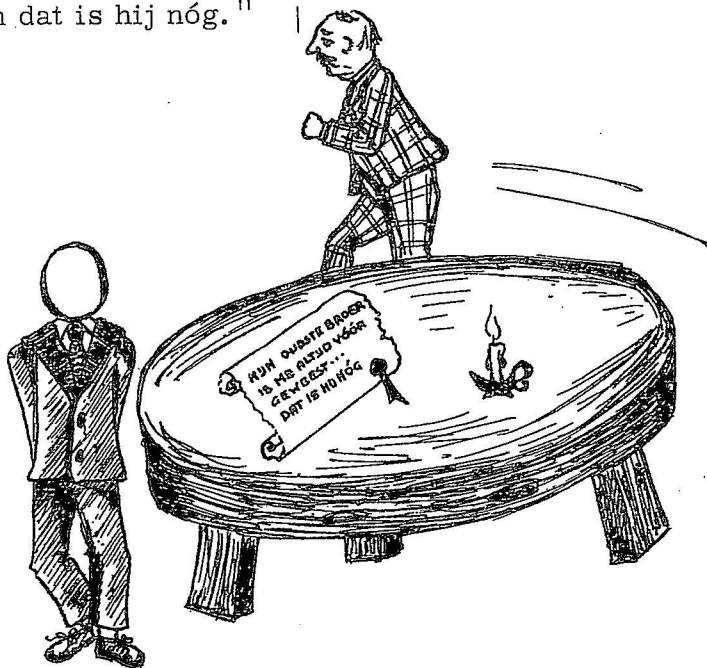
Hij leek ook niet zo erg op zijn joodse medemensen, want zijn vader, een graanhandelaar, gaf er de voorkeur aan om in contact te blijven met degenen, met wie hij moest zakendoen: het volk en het land, waarin hij woonde.

Adler is dus niet in een joods milieu opgegroeid, integren-

deel, hij werd een echte Wiener in hart en nieren: borstig, eerlijk, gemoedelijk, met een plezierige kijk op het leven. Hij sprak zelfs met een Weens aksent. Het gezin was uitgesproken muzikaal: een broer was violist; Hermine, een zuster van hem, speelde uitstekend piano en Adler zelf had alles in hem om een groot zanger te worden: een mooie tenor, een goed geheugen, dramatisch talent en een zeer goed gehoor. Hij heeft er echter nooit over gepeinsd om de wetenschap eraan te geven en een muzikale richting in te gaan.

Al met al was het gezin zeer gelukkig; de financiële omstandigheden waren gunstig, er heerste beschaving en intelligentie, kortom: alle factoren voor een gelukkige jeugd waren aanwezig.

Toch, zegt Adler zelf, heeft hij een uitgesproken ongelukkige jeugd gehad, hetgeen hoofdzakelijk te wijten was, zo geeft hijzelf toe, aan zijn eigen grote eerzucht. Tot aan het einde van zijn leven heeft hij het gevoel van minderzijn ten opzichte van zijn oudste broer gehouden: de volmaakte eerstgeborene, de model-jongen, door wie hij altijd in de schaduw werd gesteld. "Mijn broer," zei hij veel en veel later nog, "is een goede, werkzame kerel; om de waarheid te zeggen: hij is me altijd vóór geweest... en dat is hij nóg."



Zij leken uiterlijk veel op elkaar, maar de oudere zoon was zorgelijk en onrustig van aard, terwijl Alfred al vroeg de innerlijke vrede bezat, die hem altijd in staat stelde om klein-menselijke moeilijkheden als minder belang te zien.

De familie bestond uit vier zoons en twee dochters. De zoon, die na Alfred geboren werd, de derde dus, is altijd zeer jaloers op hem geweest, vooral om zijn populariteit. Het is Adler nooit gelukt een goede verstandhouding met hem op te bouwen, ook later niet.

Zijn jongste broer echter aanbad hem en is altijd zijn lievelingsbroer geweest. Van zijn zusters kon hij het beste met de oudste, Hermine, opschieten; tussen hen is altijd een sterke vriendschap geweest.

Uiterlijke trekken had hij van zijn moeder: breed gebouwd, klein en zeer vitaal. Zijn karakter leek echter meer op dat van zijn vader. Zij waren dol op elkaar en Adler is altijd veel meer gehecht geweest aan zijn vader dan aan zijn moeder. Een van de duidelijkste geërfde eigenschappen was zijn scepticisme, dat hij met zijn vader gemeen had en dat hem nooit verlaten heeft; scepticisme tegenover dingen, die niet te bewijzen waren. "En jullie gelóven, wat ze je vertellen?"

Verder was hij, zoals gezegd, zeer vitaal, sportief en artistiek. Hij had een "macht", een aantrekkingskracht voor dieren, vooral voor vogels in zijn jeugd, wat later tot uitdrukking kwam in zijn verhouding tot patiënten, die zich bij hem direkt op hun gemak voelden en geen enkele neiging meer bleken te hebben tot agressie en provokatie, als hij in de buurt was. Zijn zelfrespekt uitte zich in het respekt, dat hij anderen betoonde, en dat hij als iets van-zelfsprekends terugverwachtte.

Op school was hij niet bepaald de eerste, hij blonk zeker niet uit in betrekkelijk fantasieloze vakken, die niets aan de verbeelding overlieten zoals bv. wiskunde. Daaruit blijkt, dat hij in zijn latere eerzuchtige streven om vooruit te komen, niet zoveel had om op terug te kijken. Zijn levendigheid van geest behoedden hem echter voor ontmoediging.

Ondanks het feit dat hij niet bepaald opzien baarde door een aantrekkelijke, mannelijke verschijning te zijn, had

Alfred Adler veel sukses bij vrouwen. Hij had een "goeie kop", aantrekkelijk, open en charmant. Hij was zeer geestig, bezat de gave om te luisteren, had goede manieren en was gevoelig; allemaal dingen, die bij de weense vrouw in die tijd nogal populair waren. Iets onbekends voor de - zeer rekbare - moraal in het Wenen van die dagen, was zijn groot verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van het huwelijk, kuisheid enz. Hij had altijd al zeer hoogstaande ideeën over liefde en huwelijk en het gevolg was dan ook, dat moeders van schone, ongehuwde dochters, hoe streng zij ook waren, Alfred als een verantwoorde en betrouwbare chaperon zagen voor hun spruiten.

De vrouw, met wie hij trouwde, was er niet een uit deze kringen, maar iemand met een totaal andere levensinstelling, een totaal andere opvoeding en achtergrond; de felle, onafhankelijke, krachtige en strijdbare Raissa Timofejewna, zéér socialistisch, zéér politiekbewust. Zij was klein, stevig en blond, met blauwe ogen en een goed gevormd gezicht. Men zegt, dat zij een schoonheid bezat, die "met het ouder worden eerder toe - dan afnam." Beide voelden het als hun taak, de wereld te verbeteren, beide waren moedig en edelmoe- dig; toch heeft hun huwelijk, vóórdat zij, ieder voor zich bereid waren, verdraagzaam te zijn en de ander vrij te laten, zware jaren gekend. Dit kwam hoofdzakelijk, doordat Raissa van mening was, dat sociale verbeteringen alleen door politieke verbeteringen door te voeren waren, terwijl Adler zelf de politiek opzij zette om zich voor dat doel te richten op zijn wetenschap en filosofie.

Uit het huwelijk werden vier kinderen geboren, die levende bewijzen waren van de stelling: "Aan de vruchten kent men de boom".

Volgens ooggetuigen was Adler een bijna volmaakte vader en Raissa een moeder, die de last van het overgrote deel van de opvoeding, die op haar schouders russte, voorbeeldig droeg.

De oudste dochter, Vali, werd doctor in de economie en staatswetenschappen. Zij trouwde een even begaafde man, met wie zij een gelukkig huwelijk had. Zij vestigden zich later in een "despotisch land" en sindsdien is er niets meer van haar vernomen.

Alexandra, detweede dochter, heeft haar graad als doctor in de neurologie met groot succes behaald. Later is zij, net als haar vader, naar Amerika gegaan, maar heeft zich daar blijvend gevestigd.

De enige zoon, Kurt, rijpte (citaat van de schrijfster) "na een langdurige en moeilijke puberteitsperiode tot een man en werd een evenwichtig en goedgehumeurd mens, met een grote kijk op de menselijke geest."

Nelly, de jongste, debuteerde als aktrice op de weense podia en kreeg zeer goede kritieken. Een tijdlang brak haar carrière af door haar vroege huwelijk en door de duitse bezetting, maar later heeft zij op Broadway de draad van haar beroep weer opgenomen.

Als iedere rechtgeaarde Wener had Adler zijn eigen stamcafé, zo'n toevluchtsoord, waar je even je zorgen in de garderobe achterlaat; waar je lui kunt zijn, of waar je juist kunt werken; waar je verliefd kunt worden of juist kunt treuren om je meest recente blauwtje; waar de laatste nieuwtjes uitgewisseld worden en waar je achter je krant kunt gaan zitten bij een kop goede koffie. Wenen had ontelbare café's van dat genre.

Adler genoot van zijn avonden in zijn café en kon zich, omgeven door vrienden, zonder enige verantwoordelijkheid, volledig ontspannen. Niemand was er buitenstaander, er werd geweldig gelachen om de laatste moppen, die de Weners zo goed konden vertellen en bedenken.

Hij heeft verschillende stamcafé's gehad; later werden er de bijeenkomsten en discussieavonden gehouden met leerlingen en kollega's.

Het is gemakkelijk te begrijpen, dat een psychologie, die gebaseerd is op gemeenschapsgevoel, zijn oorsprong vond in een stad als Wenen, die heel lang als de meest internationaal georiënteerde en beschaafde stad van Europa bekend stond.

Over de strijd en de verhouding tussen Adler en Freud is al veel gezegd en geschreven. Om geen afbreuk te doen aan de genialiteit en de grootheid van beide figuren, moet men m. i. het persoonlijke geharrewar en geruzie, waaraan beide zich schuldig hebben gemaakt, geen hogere waarde toekennen dan dát: een bittere onenigheid, die

resulteerde in het zich afscheiden van Adler en negen andere mensen, van de groep der psycho-analytici. Het is in deze tijd erg moeilijk om hun theorieën tegen elkaar af te wegen, zonder deze hun waarde te laten verliezen. In hun beider leven hebben deze zaken al veel verdriet en bitterheid achtergelaten.

Het is wel treurig om te zien, dat deze strijd, nog tientallen jaren daarna, een schrijnende nasleep had door onwetenschappelijke verklaringen en aanvallen van beider zijden.

Tijdens de eerste Wereldoorlog ging Adler in dienst als officier van gezondheid, een taak, die erg hard voor hem was. Het verdriette hem vooral, dat de beslissing, of gewonde soldaten na hun terugkeer uit het ziekenhuis weer dienst mochten doen, bij hem lag. "Dat was het tijdstip, dat ik voor de rest van mijn leven met dromen ben opgehouden." zei hij zelf.

Na de oorlog was Adler, volgens zijn vrienden, niet meer dezelfde. Er was een zekere rust over hem gekomen; zijn bekende vitaliteit leek meer te konsentreren, alsof hij bedacht had, dat de tijd, die een menseleven is, niet genoeg is om elk onderwerp te onderzoeken. Hij verbluffte zijn kollega's en vrienden door in deze verwarrende en roerige tijd voor het eerst het woord "gemeenschapsgevoel" te gebruiken. "Dát heeft de wereld nodig!"

Wat een woord voor beroepsmedici! "Zelfs in de filosofie bestaat het niet", zo sprak Neuer, zijn vriend en kollega van het eerste uur. Het klonk zo bijbels, en zoals men weet, is het ook inderdaad de doelstelling van alle grote godsdiensten. Langzaamaan ging men het begrijpen en, ondanks het verzet van de volgelingen van Nietzsche en enkele leden van de Freudiaanse kring, vond het idee doorgang.

Toen de economische toestand in Wenen wat beter werd, kwam Adler er weer toe om wat geld te sparen en de familie dacht erover om een langgekoesterde wens in vervulling te doen gaan: het kopen vaneen groot huis, met een grote tuin, midden in de natuur. Het werd een villa in Salmannsdorf, op een plek, van waaruit men de stad Wenen nog net kon zien liggen.

Het huis werd een sukses, vooral voor Adler zelf, die er de gelukkigste tijd van zijn leven heeft doorgebracht. Doch niet de rustigste tijd, want van overal kwamen zijn patiënten, vrienden, kollega's, mensen met problemen, achter hem aan, bezochten hem daar of logeerden er. Het huis schijnt soms veel weg gehad te hebben van een grote instuif.

Jammer genoeg bleek het niet een gerealiseerde eeuwigdurende droom te zijn; het lag op een zeer onpraktische afstand van Wenen, zijn werkterrein. En juist in die tijd had men hem daar zo nodig, want de gevolgen van het "Dolfuss-regime" begonnen merkbaar te worden: nieuwe propaganda werd gemaakt voor een autoritaire aanpak van kinderen, er was een beperking van gedachtenvrijheid enz. Het buitenverblijf werd verkocht en na die tijd, die Adler daar doorbracht, heeft hij zich nooit meer ergens vast gevestigd.

In 1926 werd zijn jeugddroom waar: toen ging hij voor het eerst naar Amerika. Hij sprak heel weinig engels, hij kon vakliteratuur in die taal goed lezen, maar haar spreken kon hij bijna niet. In de paar weken vóór zijn vertrek leerde hij zich verstaanbaar maken en op den (korte) duur sprak hij voldoende engels om zich in een lezing duidelijk te maken: meer had hij niet nodig, vond hij; de goede verstaander begreep hem uitstekend.

Zijn roem was hem voorgegaan, dat wil zeggen, dat hij nooit hoefde te wachten op of te zoeken naar werk, het werk kwam naar hem toe. Toch deed hij niets om in de schijnwerpers te staan, hij heeft geen moment gebruik gemaakt van de Amerikaanse mogelijkheden om in de publiciteit te komen; men wist gewoon, dat hij er was en dat was voldoende.

Het is ook wel waarschijnlijk, dat Adler bijtijds heeft ingezien, dat de gebruikelijke manier om in Amerika in de publiciteit te komen, ook zijn nadelen had. Om zijn leer en zijn werk voor die nadelen te behoeden, heeft hij de "schijnwerpers" vermeden. (Het gevolg was natuurlijk, dat "mindere goden" gingen strijken met de eer, die Adler toekwam. Iemand zei eens: "Adlers ideeën worden gebruikt zonder vermelding van de bron van herkomst".)

Maar ondanks alles werd ook in Amerika, net als min of

meer in andere delen van de wereld, reeds tijdens zijn leven zijn leer voldoende gevestigd om zich na zijn dood, zonder zijn persoonlijke steun, verder te ontwikkelen.

Er zijn vrienden geweest, met wie hij tot aan zijn dood een hechte band behield; daaronder waren dr Lydia Sicher en haar echtgenoot, die de Individual Psychologie grondig bestudeerden en toepasten op hun patiënten; Dr Franz Plewa, zijn assistent in de tijd, dat hij de leiding had over de Psychiatrische afdeling van het Mariahilfer Franz-Josef Ambulatorium in Wenen; Ida Löwy, succesvol kinderpsychologe uit Wenen, vermaard binnen de Kinderkonsultatieburo's in Wenen. Zij paste de Individual Psychologie vanaf het eerste moment, dat zij ervan hoorde, als vanzelfsprekend toe op de kinderen, waar zij zoveel van hield.

Tot een speciale categorie vrienden hoorde een bepaald iemand, in het boek aangeduid als B., een ex-patiënt van hem, een man, die een neurotisch en nogal verwend kind was geweest. Hij was met goed gevolg behandeld door Adler en, zoals vele anderen, aan hem "blijven hangen". Hij ontpopte zich als een onruststoker van de eerste orde, trachtte Adler over te halen tot het kommuniste, stookte tussen zijn kollega's, kortom, was ogenschijnlijk een belemmering voor de ontwikkeling van Adlers ideeën. Toch handelde deze ten opzichte van hem altijd liefdevol en beschermend, hield hem steeds de hand boven het hoofd en liet hem binnen in de familiekring. Voor de buitenwereld was deze houding onbegrijpelijk en irreëel, maar zij resulteerde daarin, dat genoemde B., nog jaren daarna, ofschoon hij zijn beschermheer nooit helemaal begrepen heeft, met liefde en respekt aan hem teruggacht en over hem praatte, in tegenstelling tot vele anderen, die zich eens tegen hem gekeerd hadden.

De houding van Adler tegenover zijn patiënten was altijd zeer taktvol. Nooit vertelde hij iets, zelfs niet tegenover zijn familie, over deze mensen. Praktijkvoorbeelden, die hij gaf, waren altijd deze, waarvan hij zeker wist dat zij niet op personen betrokken konden worden.

Wat Adler zei, was niet het belangrijkste voor zijn aanhangers. Een mens kan immers zoveel theoriën naar voren brengen zonder werkelijk iets te zeggen.

Het opvallende aan hem was, dat hij werkelijk de verpersoonlijking was van zijn eigen ideeën: hij bracht zelf in praktijk wat hij aan andere leerde. Hij was geweldig eerlijk en de enige mensen die in hem teleurgesteld waren, waren degenen, die een overdonderende persoon hadden verwacht óf hadden verwacht dat hun eigen persoonlijkheid indruk zou maken op Adler; hij was wars van elke franje en uiterlijk vertoon.

De meeste tegenstand ondervond hij van medische zijde omdat hij van mening was, dat de psychologie en de psychiatrie geen heilige huisjes waren, alleen te bewonen door enkele bevoorrechte, verlichte geesten, maar dat iedereen deze huisjes moest kunnen binnengaan. Hij was een gevaar voor de exclusiviteit van de psychiaters; voor hen, die daar gevoelig voor waren. Zijn bewering, dat een waarheid geen waarheid is, als deze niet aan elke mens uitgelegd kan worden en niet "voor alle tijden waar is", schoot bij velen in het verkeerde keelgat. Maar hij vond het zó belangrijk, dat ieder individu geleerd wordt, verantwoordelijk te zijn voor zijn eigen daden en zich niet te bemoeien met de verantwoordelijkheid en/of daden van een ander !

Toch respekteerde hij de medische wetenschap zeker; hij liet nooit na een beroep op haar te doen als dat werkelijk nodig was, maar hij pogde altijd eerst zijn patiënt de "unieke ondeelbare mens" in zichzelf te laten ontdekken en zichzelf beter te leren kennen, omdat hij gemerkt had hoeveel lichamelijke en geestelijke kwalen daarmee te genezen waren.

Hij ontwikkelde zich als een filosoof en om zijn "moeilijke filosofie" werd hij door vele psychiaters gewantrouwd. Hij propageerde immers 'n. hoge moraal, maar zonder zich te verliezen in religieuze dogma's. Hij geloofde, dat de geest van de mens het voornaamste deel van de mens is; men moet goed zorgen voor de gezondheid van de geest, zodat men verantwoordelijk kan zijn voor zijn eigen daden. Men moet durven erkennen, dat we door een goede geestelijke instelling ons lichaam, onze instinkten, kortom: de rest van ons ondeelbare individu, onder controle kunnen krijgen.

Een geliefd gezegde van hem was: "Tout savoir c'est tout

pardonner" kan men ook omdraaien: "Tout savoir, c'est rien pardonner".

Over godsdienst zei Adler: "De godsgedachte is de mooiste en belangrijkste, die ooit bij de mens is opgekomen"; maar hij had ernstige bezwaren tegen dogma's en theorieën, die niet te bewijzen waren. Vooral die theorieën, die de mens het (mede-)zeggenschap over zijn eigen lot ontzeggen. Van de verantwoordelijkheid van de individu, vond hij, hangt de vooruitgang van het mensdom af.

Zijn uithoudingsvermogen is altijd bijzonder hoog geweest, vooral in zijn diensttijd. Toen kwam het voor, dat hij twee jaar lang zestien uur per dag werkte zonder een spoor van een inzinking te vertonen. Hij was gewend alles, maar dan ook alles te geven, wat hij had. Het begrijpen, dat "alles" niet genoeg zou zijn om de wereld te behoeden voor een nieuwe "massamoord", (wereldoorlog nr 2) die hij voorzag, is, volgens de schrijfster, misschien wel de oorzaak geweest van zijn plotselinge dood in 1937. Hij was gedurende zijn hele leven zeer gezond geweest, mede door zijn gezonde levenswijze en zijn sobere manieren. Omdat hij echter altijd meer belang stelde in zijn medemens dan in zichzelf, neigde hij tot zich verwaarlozen, als hem wél iets mankeerde. Zo ook in 1934, toen hij voor het eerst zwaar ziek werd. Een in aanvang onschuldige aandoening in de nek ontaardde daardoor in een bijna dodelijke bloedvergiftiging. Toen zijn toestand steeds verder achteruitging, liet men Raissa verwittigen. Deze kwam meteen, samen met Alexandra, een van hun dochters. Vanaf dat moment ging hij weer vooruit. Deze ziekte heeft hem en zijn vrouw weer nader tot elkaar gebracht, het leek of zij elkaar weer terugvonden. Deze keer bleek de band duurzaam; meningsverschillen waren onbelangrijk geworden en de kracht en de harmonie van hun huwelijk kwamen weer in het licht.

Op de ochtend van de 28e mei in 1937 stierf Adler. De avond tevoren had hij nog gezegd, dat hij zich goed voelde; hij vertelde: "Ik werd glimlachend wakker, dus ik wist, dat ik prettig gedroomd had. Al wist ik niet meer

vaarvan." De volgende ochtend maakte hij zijn gewone vroege-ochtendwandeling, toen hij uitgleed en viel; een student, die hem herkende, rende op hem toe, maar kon hem, ondanks hartmassage, niet meer helpen. Een lijk-schouwing wees "een verminderde werking van de hartspier" uit.

Er lag, zo vertelde de schrijfster, een rust en een gelukkige glimlach op zijn gezicht; misschien, omdat niets hem op deze wereld gevangen hield dan zijn stoffelijk lichaam, kon hij zo tevreden sterven. Hij was immers zelf de "ondeelbare, hele mens", die hij ook zo graag van zijn medemens had willen maken.

Adler was een meester in het konkreet zijn, met de gave om het konkreete en eerlijke te verzachten met een subtiële dosis cynisme en humor. Dit, tezamen met zijn toegeeflijkheid tegenover alles wat mens heet, zorgde in zijn werk voor juweeltjes van uitspraken. Hieronder volgen enige van zijn uitspraken, die naar ik hoop, voor zichzelf spreken.

* "Wat is de mens," zei hij eens, "anders dan een druppel water?" en, na even nagedacht te hebben: "Een ingebeelde druppel water."

* Over de toenmalige aristocratie en haar privileges: "Weet u, een aristokraat heeft onder zijn tradities buitengewoon goede ... Je hoeft ze niet te onderschrijven - persoonlijk doe ik dat niet -, maar "noblesse oblige" bijvoorbeeld, je kunt niet van hen verwachten, dat ze zo'n goede gedachte gemakkelijk opgeven."

* "Zijn de beste onder ons iets anders dan berouwhebbende zondaars?"

* "Het is veel gemakkelijker om voor je principes te vechten dan om ernaar te leven."

* Over de waarde of minderwaarde van problemen zei hij vaak: "Wat de een tot zelfmoord drijft, wordt door de ander als een grap gezien. Zoals u merkt hebt u een grote keuze."

* "Iedere vorm van kritiek over andere mensen is een vorm van camouflage, waarachter wij trachten onze eigen zwakheden te verbergen - en nooit heel succesvol."

* "Zelfs als iemand liegt, heeft dat voor mij waarde. Het is zijn leugen en van niemand anders. Hij kan eenvoudig zijn originaliteit niet verbergen."

" He marched straight forward,
Never doubted clouds would break;
Never dreamed though right were worsted
Wrong would triumph;
Held we fall to rise, are baffled to fight better
Sleep to wake"

Browning

(geciteerd door Phyllis Bottome)

Belangrijke mededeling: !

Op 18/19 februari 1978 organiseert de S.T.I.P een studieweekend in de Jeugdherberg Alteveer te Arnhem. Als thema wordt genoemd: " Bent u ook neurotisch ?" De kosten bedragen ongeveer f 40,- per persoon, inclusief de overnachting en de maaltijden. Als sprekers zullen o.a. de heren van Asperen van de N.W.I.P. en Theo Schoenaker worden uitgenodigd.

Alle abonnees van dit tijdschrift ontvangen nog nader bericht. Bent u (nog) geen abonnee en wilt u toch deelnemen aan dit weekend dan kunt u gebruik maken van de bijgevoegde antwoordkaart.



I.P. alleen is niet voldoende !

Rolf Hahn.

De Individual Psychologie heeft een mensbeeld geschapen, dat in zich de idealen van gemeenschap en gelijkwaardigheid draagt. Maar beantwoordt een theorie, die de mens alleen bij zijn eigen persoonlijke moeilijkheden wil helpen, aan de eisen van onze tijd?

Als IP verkeerd begrepen wordt, kan zij de ogen doen sluiten voor politieke, maatschappelijke en economische problemen, die de wereld moet oplossen. Maar deze afgekeerdheid is het tegengestelde van gemeenschap. IP kan misbruikt worden, door dat men een gezonde privésfeer opbouwt en de verscheurde wereld verscheurd laat zijn. IP die zuiver intellectueel toegepast wordt, kan ook zeer nuttig zijn bij het koesteren van eigen neurosen.

Wat we nodig hebben, is een wereldbeschouwing, die de problemen van de hele mensheid tot onze eigen problemen maakt, een wereldbeschouwing, die zich niet beperkt tot louter reactie op bestaande toestanden en daardoor wel tot de persoonlijke ontwikkeling maar niet tot ontwikkeling van de hele mensheid bijdraagt, maar een wereldbeschouwing die ons tot actie aanspoort, in die zin dat we ons betrokken voelen bij het wel en wee van gespleten maatschappijen.

De wereld wordt niet door neurosen van op zich zelf staande individuen in gevaar gebracht, maar door neurosen van hele volkeren, waarbij het gevaar niet denkbeeldig is dat zij elkaar vernietigen. IP kan alleen maar een methode en niet een theorie voor het tegengaan van globale conflicten zijn. Als wij aan de oplossing van de grote problemen van onze tijd meewerken, kunnen onze persoonlijke moeilijkheden niet meer die waarde bezitten, die wij eraan toekennen. We dienen onze naaste omgeving te verlaten en ons aan te sluiten aan die bewegingen, die zich ten doel gesteld hebben om de toekomst van deze aarde geleidelijk aan positiever te maken. Onze moge-

lijkheden om te overleven liggen in een wereld die een
eenh. eid vormt. Laten we door onze dagelijkse problemen
niet vergeten, dat we dit grote doel dienen aan te pakken.

Uit: Impulse 1977 nr 1.



Enkele persoonlijke herinneringen aan **Alfred Adler**

door Dr Alfred Farau

uit: The Individual Psychologist, Vol. IV nr 2 1967 pp 42-45

Het aantal mensen, leerlingen en studenten, die Alfred Adler persoonlijk gekend hebben en met hem vele jaren geleden in die schitterende pioniersdagen van de Individual Psychologie in Wenen gewerkt hebben, wordt steeds kleiner. Steeds meer jonge vrienden van ons hebben hem persoonlijk nooit ontmoet. Ikzelf was pas 19 jaar toen ik hem de eerste keer in zijn praktijk zag. In die dagen, toen Adler nog lang niet die historische en legendarische figuur was die hij nu is, werd hij toch als drijvende kracht van een steeds groter wordende groep psychologen en opvoeders in hoge mate gewaardeerd en gerespekteerd.

Adler, die in die tijd een aankomende vijftiger was, beschikte over een grote levenslust en veel humor. Hij was tamelijk klein van stuk en maakte op het eerste gezicht niet veel indruk. Maar wanneer men in zijn onmiddellijke nabijheid was, kwam men al gauw van zijn machtig voorhoofd en zijn steeds waakzame ogen onder de indruk. Hij was een Wener, die enkele van de beste menselijke kwaliteiten van het oude Wenen in hoge mate in zich verenigde. Hij was charmant. Zijn besliste wetenschappelijke oriën-

tatie weerhield hem niet van de genoegens van het leven volop te genieten; hoewel hij soms in een slechte stemming of zelfs gedeprimeerd was, overwon zijn levensvreugde en zijn aangeboren verlangen om ee afwijzende houding tegenover anderen te overwinnen, de fasen waarin hij ontstemd was.

Dan maakte hij ook grapjes en luisterde naar grappen, en hij kon uitbundig lachen. Hij was niet alleen naar zijn temperament een Wener, maar hij kon - en deed het ook - de taal van het volk spreken, misschien zelfs beter dan de vrachtwagenchauffeur of de postbode. Dit is zeker een van de redenen waarom eenvoudige mensen hem zo graag mochten, als hij in het "Vormingsinstituut voor Volwassenen" optrad.

Toen hij later in New York doceerde, had het Engels, dat hij sprak, nog een Weens aksent. Ik heb hem eens Engels horen spreken en ik kan ervoor instaan dat deze bewering klopt. Desalniettemin begrepen zijn Amerikaanse studenten precies wat hij bedoelde; zijn begrip voor de aard van de mens was sterker dan alle taalbarrières.

Adler hield ervan om lange wandelingen te maken, te zwemmen en voor zijn vrienden ook aria's te zingen. Als alle echte Weners bezocht hij vaak een café. Zijn stamcafé, het café dus dat hij regelmatig bezocht, was "Café Siller", de plaats waar alle Adlerianen elkaar zo vaak ontmoet hebben. Het is moeilijk een leek te beschrijven, wat het Weense café van de oude stempel voor de bewoners van deze stad betekende, vooral voor de intellectuelen. Het was een plaats waar men zich buitengewoon prettig kon voelen en waar men uren kon blijven zitten om alle mogelijke kranten te lezen, waar men bijna niets hoefde te eten en te drinken en toch op goede voet met de obers kon staan, ja ook met de eigenaar van het café. Enkele van de grootste Oostenrijkse schrijvers en komponisten hebben hun werken in een café geschreven en vele goede ideeën van de Individualpsychologie ontstonden in Adlers Café Siller. De eigenaar van dit café, de heer Siller, was als kastelein minstens zo beroemd als Adler het als psycholoog was, en er waren veel avonden waarop deze beide mannen samen een partij schaak speelden.

Adler hield van schaken. Niemand die hem zo gadesloeg en hem daarbij niet kende, zou in hem de man herkend hebben wiens werk baanbrekend voor de wetenschap zou worden.

Als zijn leerlingen een geval bespraken, maakte hij soms de indruk of hij helemaal niet luisterde, alsof hij door andere dingen totaal in beslag genomen was. Maar plotse-ling kon hij zich omdraaien, zijn sigaar uit zijn mond nemen en een korte opmerking maken - en deze kleine op-merking trof midden in de roos van dit geval door de beslissende beweegredenen van de menselijke ziel bloot te leggen. Steeds weer waren wij van zijn psychologische helderziendheid diep onder de indruk. Maar wat kon hij voorzichtig en bescheiden zijn !! Vaak hoorde men hem zeggen: "Ja, het kan zo zijn - zeker, dat denk ik ook, maar het kan alles ook heel anders zijn." Ikzelf maakte met hem eens het volgende mee. Ik ging eens bij hem op be-zoek. Toen hij zelf de deur opendeed, zag ik een dame uit zijn kamer weglopen en verdwijnen. Alles wat ik van haar kon opvangen, was slechts een korte blik. Ik stormde Adlers werkkamer binnen, ging plompverloren zitten, en zonder een inleidend woord begon ik hem mijn intuïtieve indrukken van de patiënte te verhalen. Adler zat op zijn stoel, rookte en sprak geen enkel woord, nadat ik mijn verhaal gedaan had. "Maar Dr Adler," vroeg ik, door de stilte diep geschokt, "wat heb ik verkeerd gezegd?" "Helemaal niets", antwoordde hij. "Je hebt je mening heel keurig uiteengezet. Maar je moet een patiënt nooit op deze manier beoordelen. Men kan een mens binnen een minuut begrijpen, maar men kan zich ook verschrikkelijk vergissen. Je moet voorzichtig zijn."

Adler beschouwde de psychotherapie meer als een kunst dan als een wetenschap. Hij heeft zich van deze kunst met grote zekerheid bediend. Bij een bepaalde gelegenheid legde hij mij de konklusie voor, dat ik een speciaal gebied van de psychologie diepgaander moest bestuderen. Ik was met zijn kritiek niet bepaald erg gelukkig en zei ver-stoord: "Als ik vandaag ermee begin, dan zal het mij drie jaar kosten." "Je hebt gelijk," zei Adler. "Waarom wacht je niet tot morgen? Dan zou het je drie jaar en één dag kosten." Op dat ogenblik ontstond er een stille eens-gezindheid tussen ons. Dan glimlachten we beiden - en ik ging aan het werk.

Ik had altijd graag willen weten, waar Adler zijn onmiddellijke therapeutisch effect vandaan haalde. Ik geloof dat de oorsprong van dit effect in zijn alomvattend optimisme gelegen was. Hoewel ik zojuist gezegd heb, dat Adler soms gedeprimeerd was, is dat geen tegenspraak. Als een uiterst gevoelig en kwetsbaar mens, vaak genoeg aangevallen en misverstaan door zijn tegenstanders op het gebied van de nieuwe psychologie, konden depressieve en zelfs bittere stemmingen soms zijn optimistische grondhouding verstoren en verduisteren. Maar dit optimisme brak steeds weer door, dit enorme optimisme, die tegelijk een bron van verkeerde waardering was, namelijk het verwijt dat Adler soms de dingen te licht opnam en dat hij te oppervlakkig was.

Adlers optimisme was zijn geloof in het leven als een eenheid. Niets zou hij voor absurder gehouden hebben dan het idee van de zinloosheid van het leven, een idee dat momenteel zo in de mode is. Dat het leven een zin buiten ieder persoonlijk tegenwoordig bestaan heeft, was zijn onwankelbaar geloof.

Steeds weer wees Adler op een fabeltje, namelijk het verhaal van de twee kikvorsen van de Griekse fabelverteller Aesopus.

"Twee kikvorsen zaten op de rand van een met melk gevulde emmer en sprongen daar rond. Plotseling vielen ze allebei in de melk. De ene kikker hilde: "Dit is mijn einde." en al kwakende bereidde hij zich voor op de dood door verdrinking. Maar de ander gaf niet op: hij trappelde en trappelde, tot hij tenslotte weer vaste grond onder zijn voeten voelde. Wat was er gebeurd? De melk was boter geworden."

Hoe ongelooflijk het ook mag klinken, tijdens mijn verblijf in het konsentratiekamp Dachau kon ik veel mensen uit hun apathie sleuren door hun dit verhaaltje te vertellen. Ze begrepen mij, keken mij aan en trappelden nog eens door: ze leefden door. Natuurlijk hoorde ik ook veel cynische opmerkingen in de trant van: "Wat zou er gebeurd zijn als jouw kikvorsen in de honing gevallen waren ... of in

azijn...?" Het antwoord is duidelijk. Maar het zijn juist deze bezwaren die de houding van onze trappelden kikkors rechtvaardigen. Het verschil tussen de beide kikkors is geen verschil in hun levenssituatie, want beide trappelden in dezelfde substantie. Het verschil zit in de overtuiging van de werkelijk dappere, dat het scheppende proces van het leven ook met hem rekening moet houden, dat hij een deel van het leven is ! De optimistische kikker wist helemaal niets van de substantie waarin hij gevallen was, maar hij behield zijn strijdlust. Hoeveel meer weten dan de mensen van de substantie leven, waarin zij gevallen zijn? Optimisme is niet het gereedschap waarmee wij onder alle omstandigheden succesvol zullen zijn, maar het is het enige gereedschap waarmee wij zonder meer succesvol kunnen zijn. We weten maar al te veel over de eindeloze moeilijkheden van het leven; we weten nog bijna niets over zijn onbegrensde mogelijkheden.

Toen ik Adler voor het laatst zag, was hij juist uit de Verenigde Staten teruggekomen, dat was in het jaar 1935. Het was een van die prachtige dagen van de vroege zomer in Wenen, dagen die niemand vergeet die ze ooit beleefd heeft. De ramen stonden wijd open en de warme, zachte lucht stroomde het huis binnen. Adler sprak over de Amerikanen. "Ze willen graag leren," zei hij, "en ze zijn zeker een volk van de toekomst. We zullen met hen moeten werken." We spraken over Europa. Hitler was al "der Führer" in Duitsland. Adler was niet erg hoopvol wat de toekomst van Europa betrof. Hij onderbrak mij alsof hem het gespreksthemata stoorde, en liet mij een hoofdstuk van Montaigne zien, die hij erg waardeerde. Tenslotte sprak ik over het groeiend succes van de Individualpsychologie in de laatste jaren. Hij glimlachte, maar zoals het me nu in mijn herinnering voorkomt, een beetje verdrietig, alsof hij had willen zeggen: "Het vereist een heel leven om zijn werkelijke doel te bereiken." Hij ging naar het raam en keek naar buiten naar de straat. Terwijl hij zich naar mij omdraaide, zei hij: "Ik heb je vroeger eens verteld, waarom ik dokter geworden ben. Ik wilde doden - namelijk de dood." Dan, na een korte pauze, voegde hij eraan toe: "Zoals je ziet, heb ik daarmee niet veel succes gehad. Maar op mijn levenspad heb ik iets gevonden - de Individualpsychologie."

Ik denk dat het de moeite waard was. "

Als we nu terugblikken, dertig jaar ná zijn dood, dan weten we dat Adler gelijk had.

Het was de moeite waard.



Bij de S.T.I.P. zijn de volgende brochure's verkrijgbaar:

- 1** "Laat ze vechten" door Mark Arnold,
Hoe kun je kinderen opvoeden op basis
van gezonde principes. f 2,-
- 2** Grondregels voor een praktische opvoeding,
door Ken Marlin. Een beknopte gids met
opvoedkundige wenken. f 1,-
- 3** Uitspraken van Dreikurs, een boekje met
50 bekende uitspraken. f 2,50
- 4** Oefenboekje voor oudergroepen. Boekje
behorende bij het boek "Ouders en Kin-
deren, vrienden of vijanden ?" f 5,-
- 5** "Opzetten en leiden van gespreksgroepen."
(in voorbereiding) f ?
- 6** Een eerste kennismaking met Individual-
Psychologie. Een samenvatting van Rudolf-
Dreikurs' Grundbegriffe der Individual-
psychologie. f 2,-

Zie voor wijze van bestelling de STIP boekenlijst elders in dit nummer.

De verwarring over sexualiteit. door Rudolf Dreikurs.....	2	} nr. 1 febr.'77
Karaktertypen en arbeid, door Ben Agterhorst.....	17	
Levensstijl, ook positief.....	27	} nr. 2* april'77
GEVOLGEN, een alternatief voor straf, door Floy C. Pepper.....	28	
Kinderen in de westerse samenleving en "Faalangst" door mevr. W.M. Nijkamp.....	43	
Stichten van oudergroepen, aantekeningen van de ICASSI-zomerschool te Wenen 1976....	51	} nr. 3* juni'77
Oefening in Psychologische Fijngevoeligheid, door Rudolf Dreikurs.....	55	
Verstehen und verstanden werden, boekbe- spreking van dit nieuwe boek van Erik Blumenthal door Hans Maussen.....	79	
De gezinssamenstelling, door Rudolf Dreikurs.....	81	
Hoe gedrag geleerd wordt.....	89	} nr. 4* aug.'77
Maakt u van uw kind een perfektionist? door R.N.Lowe.....	91	

*
Van de uitgaven nr. 2, 3 en 4 zijn nog enkele
exemplaren verkrijgbaar. Prijs incl. porto f 4,-



Studieweekend 18/19 februari 1978, zie de mede-
deling op bladzijde 127 !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Inhoud van deze uitgave:

Alfred Adler, zijn leven en zijn werken samengesteld door Hans Maussen.....	99
Adler's leven en werken in jaartallen.....	114
"Mamma, ik heb dorst!" Adler's humor uit Newsletter door H.C.Shobbs.....	115
Enige indrukken van Adler's persoonlijk leven, samengesteld door Toos ten Brinke...	116
I.P. alleen is niet voldoende! door Rolf Hahn.....	128
Enkele persoonlijke herinneringen aan Alfred Adler door Dr. A.Farau.....	129

Biz. 4

nr. 1230
nov. '77



In 1978 zal in "Opvoeding en Zelfopvoeding" o.a. verschijnen:

- ▶ "Kinderen als medewerkers," (o.a. de vier algemene doelen van opvallend gedrag herkennen.) door Francis X. Walton.
- ▶ "Een nieuwe kijk op uitingen van Waardering" door Richard E. Parson.
- ▶ "Een kinderspelletje met Individualpsychologische duiding" door Hans Maussen.
- ▶ "Gevolgen van minderwaardigheidsgevoelens" door Maurice L. Bullard.
- ▶ "Prettige omgang met Kinderen" door Cameron W. Meredith, Southern Illinois University.
- ▶ "Wat betekent Levensstijl" door Sue Pye.
- ▶ Individualpsychologische beginselen en de Jenaplanschool.

▶ Belangstellenden die door middel van een financiële bijdrage (minimaal f25,- per jaar) het werk van de Stichting steunen ontvangen gratis het blad. U kunt zich opgeven d.m.v. de bijgevoegde antwoordkaart.

Naam:.....

Adres:.....

-Gewenste hokje aankruisen a.u.b

Woonplaats:.....

Telefoon:.....

Heeft belangstelling voor het werk van de Stichting voor Toepassing van de Individual-Psychologie S.T.I.P. en wil:

- Een jaarlijkse financiële bijdrage van f..... (min. f25,-) overmaken op gironr.3101100 t.n.v. S.T.I.P. Arnhem en tevens het tijdschrift "Opvoeding en Zelfopvoeding" ontvangen.
- De door de S.T.I.P. georganiseerde lezingen over opvoeding en Individual-psychologie bijwonen.
- Aan een door de S.T.I.P. georganiseerd studieweekend deelnemen. (de eerstvolgende op 18 en 19 februari 1978 te Arnhem.)
- Aan een gespreksgroep deelnemen.

of wil daadwerkelijk meehelpen door:

- vertalen van literatuur uit Engels/duits,
- helpen met publiciteit,
- meewerken in organisatie S.T.I.P.
- bijdragen leveren aan dit tijdschrift, door artikelen of redactioneel
- leiden van gespreksgroepen.

Wenst nadere informatie over:.....

Ich bestelle:

(Auteur)	(Titel)	(Uitgever)	(Nr.)	(Prijs DM.:)
----------	---------	------------	-------	--------------

Datum :.....

Name :.....

Beruf :.....

Strasse :.....

Wohnort :.....

(Met blokletters invullen a.u.b.)

NIEDERLANDE

(aus heft 5&6-1977, I.P.Zeitschrift, "Opvoeding en Zelfopvoeding" Holland)

aan het sekretariaat van de

STICHTING VOOR TOEPASSING VAN DE
INDIVIDUAL-PSYCHOLOGIE Stichting
(VOORHEEN: WERKGEMEENSCHAP OUDERS)

postbus 16



6930 AA WESTERVOORT



Bücherzettel

BESTELKAART VOOR BOEKWERKEN

Frankeerzegel

an: sortimentsbuchhandlung

Ferdinand Schöningh

SALZSTRASSE 61

POSTSCHLIEBFACH 7269

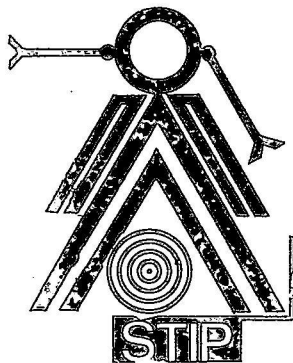
44 MÜNSTER (WESTF.)

WEST DUISLAND

3e Jaargang 1977:

Aan de totstandkoming van dit blad "Opvoeding en Zelfopvoeding" en aan andere werkzaamheden t.b.v. het werk van de Stichting verleenden de volgende mensen belangeloos hun medewerking:

Hans Maussen	Joost van Bodegom
Adrie van der Horst	Franz Grienberger
Miep van der Horst	Guus Dietz
Bernard Ritchi	Klaas van der Berg
Mieke Ritchi	Marion Walraven
Maria Dekkers	Wim Poos
Toos ten Brinke	Margriet Ebbing
Guus van Eyk	Tineke Agterhorst
Mieke van der Berg	Theo Habraken
Theo Schoenaker	Els Versteegh
Hans Niels	Mary Vos
Theo Tieméns	Janie van Wijngaarden
Ben Agterhorst	en vele anderen.



en met dank aan de Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual-Psychologie, N.W.I.P.

Adressen:

Sekretariaat STIP
Arnhemsestraat 101
6974 AH Leuvenheim
Tel. 05756-3067

Redaktieadres "Opvoeding
en Zelfopvoeding"
Vredenburgstraat 47
6931 EC Westervoort
Tel. 08303-2964

Penningmeester STIP
Teisterbantstraat 28
Arnhem
Tel. 085-615558
Gironr. 3101100
Rabo bank Westervoort
rek. nr. 36.97.63.009

Algemeen informatieadres:

S.T.I.P.
Postbus 16
6930 AA Westervoort

Het volgende nummer van
"Opvoeding en Zelfopvoeding"
verschijnt in februari 1978

Belangrijke mededeling:

De STIP is geen grote goed geoliede organisatie, maar een stichting die enkel is opgebouwd uit vrijwilligers die alle voor komende werkzaamheden in hun vrije tijd doen. Méér mogelijkheden dan staan aangegeven liggen beslist niet binnen ons bereik. Voor uitbreiding van onze mogelijkheden hebben we meer mankracht nodig. We willen daarom graag een beroep doen op uw medewerking, niet alleen daadwerkelijk door eventuele aangeboden hulp, maar ook wat begrip als niet alle vragen beantwoord of andere zaken niet perfect worden geregeld.

Als u nadere informatie wenst of als u zich daadwerkelijk voor de doelstellingen van de stichting wilt inzetten neem dan telefonisch of schriftelijk contact met ons op of maak gebruik van de antwoordkaart elders in dit nummer.